ואי כתב ראשו ולא כתב זקנו הוה אמינא משמע תרתי דאתי עשה ודחי את לא תעשה ומשמע [א]דהקפת כל הראש שמה הקפה ואכתי בתער מנלן להכי כתב רחמנא זקנו ור"א [א]דאתי עשה ודחי את לא תעשה מנליה יליף מגדילים דתניא [א]לא תלבש שעטנז (א)

הא

לאשמועינן דעשה דוגילח דמצורע דחי לאו דהקפת הראש: [ב]ואיצטריך למיכתב זקנו [וראשו] דאי כתב רחמנא זקנו ולא כתב ראשו ה"א דהקפת כל הראש [לא שמיה] הקפה דעיקר איסור הקפה דכתיב לא תקיפו פאת ה"א היינו דוקא כשנוטל הפאות לבד כדאמר בעלמא איזו היא הקפה זה המשוה צדעיו לאחורי אזנו ופדחתו פי' צידעא הוא השער הרכה וגדל סמוך לאזנים ומאחורי אזניו חלק הוא ואין שם שער וכן בפדחתו אין שער וכשנוטל אותם שבצדעיו דהיינו פאת הראש ויהיה חלק שער[2] נמצא שהוא שוה לאחורי אזניו ופדחתו והכא כ"ע מודו שהוא בלאו ופליגי במגלח כל הראש וגם הפאות דאיכא למ"ד שמה הקפה ואיכא למ"ד לא שמה הקפה: **להכי** כתב רחמנא ראשו. לגלות לן דהקפת כל הראש שמה הקפה כיון דדחי עשה דוגילח ראשו ללאו דהקפה ש"מ הקפה היא: **ואי** כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי. כלומר אף כי משמע תרתי דמשמע דעשה דחי לא תעשה ומשמע נמי דהקפת כל הראש שמה הקפה [ואכתי][3] בתער לא ידעינן שיהא גילוח דמצורע דוקא בתער שהרי אהקפת פאת ראש חייב אפילו במספרים שלא בתער שלא הוזכר תער נקרא אלא לא תקיפו סתמא: כתב רחמנא זקנו. מינה דרשי רבנן לעיל דתגלחת דמצורע דוקא בתער הלכך צריכי תרתי ראשו וזקנו ואי קשיא לרבנן היכא דהוא נזיר ומצורע דאיכא בראשו דנזיר תרי לאוין ועשה לאו דתער לא יעבור ועשה דגידול פרע ולאו דהקפה מנא להו לרבנן דדחי עשה דגילוח דמצורע לכל הנהו וי"ל הכל נפקא להו מראשו דמקרא מלא דבר הכתוב לא שנא הוא נזיר ולא שנא אינו נזיר ועוד כיון דגלי לן בזקנו דדחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דהשחתת זקן ועשה דקדושים תהיו' הוא הדין שידחה ב' לאוין ועשה דאין סברא להם לחלק בין לאו אחד לשני לאוין והכי איכא תנא לקמן [ג] (דף נח.) [בגדילים] דלא מפליג בין לאו אחד לשני לאוין ואע"ג דלאו ועשה [דכהנים] אינו שוה בכל ה"נ לאו ועשה דנזיר [ד] [ולאו] דהקפה אינו שוה בכל אלא בנזירין ואנשים לאו דהקפה[5] ולקמן בפרק שני נזירים (שם) חשיב לאו דנזיר שוה בכל ועביד צריכותא [ה] דנזיר מכהנים לא אתי שכן אינו שוה בכל וכהנים מנזיר לא אתי שכן ישנו בשאלה ומ"מ לר"א כיון דמוקי ראשו לראשו דנזיר ולמימר דעשה דגילוח דחי לאו דתער לא יעבור [וגם] עשה דגידול פרע מאי איצטריך תו [זקנו] לר"א דעשה דגילוח דחי לאו דכהנים דהשחתת זקן [ועשה] דקדושים [תהיו][6] תיפוק ליה מראשו דאיכא[7] למיפרך מה לראשו דנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד מה לכהנים שכן ריבה בהן הכתוב מצות יתירות ולכן לא ידחה עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים וכ"ת לכתוב זקנו ולשתוק מראשו דראשו[8] איצטריך לר"א לאגמורי לן דמצות גילוח דמצורע הוי דוקא בתער ולא בשאר משחיתים כדאמר לעיל: **השתא** [ו] (פ"ק) משמע הכא בסוגיא דידן דהקפת הראש הוי אפילו בלא תער וכן איתא בת"כ זאת תהיה תורת המצורע ראשו מה ת"ל לפי שיש בזקן משא"כ בראש ובראש משא"כ בזקן שהראש אסור במספרים והזקן מותר והא דתניא בתוספתא (דמכות פ"ג) חייב שתים אחת לצידעא מכאן ואחת לצידעא מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו בתער היינו כעין תער ובמכות (דף כ:) נמי דקאמר משוה צידעיו לאחורי אזנו ופדחתו נמי היינו כעין תער ואפילו במספרים והיאך דת"כ איכא למדחי דע"כ לאו באיסור הקפת הראש איירי אלא בנזיר דאסור לגלח ראשו תוך ימי נזרו ואף במספרים למ"ד לעיל לרבות כל מעבירין והכי מוכחא סיפא דהתם דתנא בו והראש מותר לכל אדם והזקן אסור לכל אדם ואי בהקפת הראש איירי איך מותר ראש בכל אדם אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת [ז] אינו מותר בכל אדם שאינם נזירין ומיהו צריך ליזהר שלא ליטול פאת הראש אפילו במספרים דשפיר איקרו כעין תער וכן נהגו העולם כשמגלחין התינוקות לשייר בצדעיהן הרבה שערות: **ור"א** דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה. וא"ת וליתי מראשו וזקנו דדחי עשה אפילו לאו ועשה וכ"ת דמה להנך שכן לאו שאינו שוה בכל הוא דלאו דזקנו ליתא בנשים כדאמר פ"ק דקידושין (דף לה:) א"כ גם לרבנן תיקשה מנלן דבעלמא עשה דחי לא תעשה ואומר הר"ף דמש"ה פריך לר"א דמוקי להאי ראשו משום נזיר דאיכא לאו ועשה וא"כ [ח] [צריך][9] מקרא אחרינא דלא"כ לא מצי לאוקמי לקרא דראשו בלא תעשה ועשה אלא בלאו גרידא וכראשו דאיש דעלמא למידחי לאו דהקפה כמו שרבנן מעמידין אותו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה וזקנו לאשמועינן דאפילו לאו ועשה דחי ואי לא הוה [כתיב ראשו לא הוין] ידעינן דהקפת כל הראש שמה הקפה קמ"ל ראשו. ובתוספות אחרינא מפרש הכי לר"א עשה דדחי לא תעשה מנא ליה מדמוקי זקנו לעיל בכהן מצורע ודחי עשה דגילוח לאו ועשה דכהנים לאו דזקן ועשה דקדושים תהיו[10] אלמא פשיטא ליה לר"א בעלמא דעשה דחי לאו גרידא דאל"כ מנא ליה לאוקמיה בכהן לוקמיה בזקן דישראל דמצורע ולאשמועינן דעשה דגילוח דמצורע דחי לאו דהשחתה דישראל אבל בכהן מצורע דלמא לא דחי לאו ועשה דכהנים דקדושים[11] דבשלמא לרבנן דמוקמי ראשו למצורע למימר דעשה דגילוח דחי לאו דהקפת הראש [ט] א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'[12] והר"ס אמר דלרבנן ניחא דמצינו למימר דראשו אם אינו ענין לשאינו שוה בכל דנפקא לן מזקנו אפילו לאו ועשה שאינו שוה בכל תניהו ענין ללאו השוה בכל ואל תתמה דהלא שפיר אצטריך ראשו לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה דליכא למימר [מסברא] נפקא ליה וכזה[13] תמצא הסוגיא מלוקה ריש שני נזירין (לקמן דף נח. ושם) דמעיקרא בעי הש"ס למימר דמוקי ראשו להקפת ראש גרידא לאשמועינן דהקפת כל הראש שמה הקפה ובתר הכי ל"ל בכלל הסוגיא דהקפת כל הראש שמה הקפה לרווחא[14] דמלתא אמרה הש"ס הכי את"ל דשפיר נפקא לן דעשה דוחה לא תעשה מגדילים אכלאים [אתי[15] ואין] אתי גדילים לכדרבא כדאמר במסכת יבמות (דף ד:) שקיל[16] הש"ס [י] דהא לרבנן שפיר נפקא דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין ואז נאמר דהקפת כל הראש שמה הקפה[17] כדמסיק ריש פרק שני נזירין אבל לר"א דמוקי ראשו לנזיר מצורע וגם זקנו אתא לכהן אי גמרינן מנייהו נאמר [כ] דפליגי[18] דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל[19] לר"א צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה ל"ת גרידא בכל לאו כהאי דלאי לא תער מנא ליה במצורע דלאי מראשו דלמא לאו למדחי נזיר דלית ביה תרי לאוי [ג]דהקפת דנזיר אלא לאו דהקפה גרידא [ד]אלא דס"ל השתא להש"ס דפליג ר"א [ואמר] הקפת כל הראש לא שמה הקפה אלא משום דאיכא למפרך כדפרישית בריש מסכת יבמות (דף ה. ושם) מה לכהן שכן אינו שוה בכל נזיר יוכיח מה לנזיר שכן ישנו בשאלה [ל] ואיצטריך תרוייהו ואכתי דעשה דחי לא תעשה השוה בכל מנליה: **יליף** מגדילים. דסמכיה רחמנא ציצית לכלאים למימר דעשה דציצית דחי לא תעשה דכלאים והכי ניחא בריש[20] מסכת יבמות לא מצי הש"ס למיפשט דעשה דוחה לא תעשה גרידא השוה בכל מראשו וזקנו והכא פשיטא לרבנן דדחי בלא גדילים והשתא ניחא ליה[21] דסוגיא דשמעתין דיבמות דבעי למימר דאיצטריך קרא לראשו דהקפת ראש שמה הקפה ולהכי ליכא לאוכוחי דעשה דוחה לא תעשה באם אינו ענין [אבל][22] [מ] ריש סוגיא דפרק שני נזירין סבר[23] הקפת כל הראש שמה הקפה מסברא:

אמר

ואי כתב רחמנא ראשו ולא כתב זקנו ה"א. דהאי דכתיב ראשו תרתי משמע דאתי עשה דמצורע דכתיב וגילח את כל שערו ודחי לא תעשה דלא תקיפו (ב) את פאת ראשכם ומשמע נמי מדכתיב לא תקיפו פאת ראשכם דהקפת כל הראש שמה הקפה אבל עדיין לא מצינו דבתער הוי להכי כתב רחמנא זקנו למילף ליה מפאת זקנם לא יגלחו דכתיב ביה השחתה [וגילוח] דהיינו תער: [א]ורבנן האי ראשו מאי דרשי ביה. ואי קשיא ר"א נמי זקנו מאי דריש ביה יש להשיב דלאע"ג דדריש ר"א ראשו וגמר א] [גזירה שוה] מנזיר לומר דעשה דחי את לא תעשה וזקנו נמי איצטריך למיגמר מכהנים דאי מנזיר לחודיה ה"א בדין הוא שדוחה את לא תעשה דנזיר שכן ישנו בשאלה אבל לאו דכהנים (ג) לא הילכך איצטריך נמי [זקנו] לאגמורי גבי כהנים: ומסתברא דהכי הוא דגרסינן לקמן **ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנא ליה**. והא מנזיר יליף אלא ודאי מנזיר לא ילפינן דאיכא למיפרך מה לנזיר כו' ומה לכהנים כו' [ג]כדמפרש לקמן בפרק שני נזירים (דף נח:) מן המורה: **ור"א דאתי עשה ודחי לא תעשה מנליה.** בשלמא לרבנן דילפי מצורע מזקנו דבהשחתת זקן אתא ליה עשה דוגילח את כל שערו ודחי ליה ללאו דהשחתת זקן אלא לר"א מנא ליה אי מהשחתת זקן כרבנן כיון דלר"א לא אתי ליה עשה דוגילח את כל שערו ולידחי לגמרי את לא תעשה דהשחתת זקן דלדידיה בתער הוא דמישתרי מצורע אבל לא במלקט ורהיטני לא אתיא ליה עשה נהדיא ודחי ליה לכוליה לא תעשה אלא לפלגא דבתער מישתרי אבל לא במלקט ורהיטני ואי מראשו דמצורע דדחי ליה ראשו דבנזיר איכא למיפרך מה לנזיר שכן ישנו בשאלה [ב] ואי מזקנו דכהן מצורע דמותר בתער איכא למיפרך נמי דמכהן לא ילפינן שכן לאו שאינו שוה בכל וכדאמר לקמן בפרק שני נזירין (דף נח:). נפקא ליה מדתניא כו':

הא

מסורת הש"ס

א) [לקמן מ: נח.], ב) פירך לעי"א, ג) צ"ל דהקפה ודנזיר, ד) צ"ל ולא,

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' לא תלבש שעטנז צמר ופשתים יחדיו הא גדילים: (ב) רש"י ד"ה ואי כתב וכו' דלא תקיפו פאת כצ"ל ותיבת את נמחק דהיינו תער הס"ד ואח"כ מ"ה ור"א וכו': (ג) ד"ה ורבנן וכו' לאו דכהנים נ"ב ואם תאמר למאי דמסני יליף מגדילים וזקנו למה לי י"ל דאי מגדילים הוה אמינא דוקא גדילים אבל כהנים לא דכיון דריבה כהן הכתוב מצות יתירות חמור טפי דלא אתי עשה דגילוח מצורע וידחה ל"ת דכהנים:

◆

הגהות מהר"ב רנשבורג

א] רש"י ד"ה ורבנן וכו' דדרש ר"א ראשו וגמר גזירה שוה. תי' גזרה שוה נמחק ונ"ב עי' א"מ: ב] ד"ה ור"א דאתי עשה וכו' מה לנזיר שכן ישנו בשאלה ועוד אי יכו' כצ"ל א"מ: ג] תוס' ד"ה ואי כתב רחמנא וכו' איכא תנא לקמן דף נח בגדילים. תי' דף נח בגדילים נמחק, ונ"ב דף מח ע"ב. א"מ: ד] בא"ד ה"נ לאו ועשה דנזיר והקפה אינו שוה בכל אלא דנזירין וכו' מיהו לקמן ריש פרק שני וכו' כצ"ל: ה] בא"ד ועביד צריכותא דנזיר מכהנים לא אתי. נ"ב עי' א"מ: ו] ד"ה השתא פ"ק. תי' ד"ק נמחק ונ"ב ע"ב. א"מ: ז] בא"ד אלמא בנזיר מיירי וקאמר דתגלחת. אינו מותר. תי' אינו נמחק: ח] ד"ה ורבי אליעזר וכו' דאיכא לאו ועשה וא"כ צריך. תי' צריך נמחק. ונ"ב ע"כ לאו גרידא. א"מ: ט] בא"ד דחי לאו דהקפת הראש א"כ ה"ה דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן והלכך לישראל וכו'. מן תי' א"כ עד וכו' נמחק, ונ"ב והלכך לישראל לא איצטריך א"כ משו"ה זקנו בא דעשה דמצורע דחי לאו דפאת זקן ועשה דקדושים כצ"ל. א"מ: י] בא"ד ולא אתי גדילים לכדרבא וכו' שקיל הש"ס דהא. תי' דהא נמחק ונ"ב דלאו הכי וכו' דהקפת כל הראש שמה הקפה מסברא כצ"ל: כ] בא"ד אי גמרינן מינייהו נאמר דפליגי דעשה דוחה לא תעשה ועשה אבל לר"א צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא בכל. מן תי' דפליגי עד בכל נמחק ונ"ב דבעלמא עשה דוחה לא תעשה ועשה צ"ל ע"כ דנפקא ליה דעשה דוחה לא תעשה גרידא כצ"ל א"מ ויעוש"ה: ל] בא"ד ואיצטריך תרוייהו. נ"ב עי' א"מ: מ] ד"ה יליף מגדילים וכו' באם אין ענין אבל ריש. תי' ריש נמחק ונ"ב הכא ומסקנת כצ"ל. א"מ:

עין משפט נר מצוה

מא א מיי' פ"ו מהל' נזירות הלכה טו ופ"ג מהל' ציצית הל' ו ופ"ו מהל' יבום הל' י ופ"א מהל' מילה הל' ט ופ"י מהל' טומאת צרעת הל' ה סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף א:

◆

תורה אור השלם

א. לא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּו: דִלִים תַּעֲשֶׂה לָּךְ עַל אַרְבַּע כַּנְפוֹת כְּסוּתְךָ אֲשֶׁר תְּכַסֶּה בָּהּ: דברים כב יא, יב

◆

נוסחת הריב"ן

ז) בכ"י כתוב כאן גליון. בנן כו': ב) כדמפורש כו' מפי המורה:

◆

הגהות התוספות

. צ"ל דנגל .2. צ"ל בלא ער. 3. צ"ל אתי .4. צ"ל יו .5. תיבות לאו דהקפה מחק, וצ"ל ומיהו לקמן כו' . צ"ל יהיו. 7. צ"ל ד"ל איכא כו' .8. בס"א לאשו . צ"ל וא"כ את ליה עשה ימה ל"ת ותיבת צריך נמחק .1. צ"ל יהיו .11. תיבת קדושים נראה מיותר או ספר דצ"ל לאו דכהנים עשה דקדושים .12. צ"ל הלכך לישראל לא צריך נפקא ליה מראשו לאכי יקמיה בזקן כהן .1. בס"א וכזה .14. צ"ל סברא ולרווחא דמלתא כו' .1. צ"ל דלכלאים אתי אבל אתי גדילים כו' .16. צ"ל קיל ועדי .17. צ"ל הקפה ספרא .18. תיבות נאמר פליגי נמחק, וצ"ל הכי נמר בעלמא .19. מכאן עד סה"ד עי' בגהות הב"ח ל דיטור זה .20. צ"ל ריש .21. תיבת ליה נמחק .2. תיבת אבל נמחק וצ"ל ער .23. צ"ל והכא סבר.

◆

פי' הרא"ש

הקפת כל הראש שמה קפה: ואי כתב רחמנא ראשו ה"א משמע תרתי כלומר אף על גב דמשמעינן מינה תרתי דאתי עשה ודחי ל"ת והקפת כל ראש שמה הקפה אכתי בתער מנ"ל. דעל הקפת פאת הראש בין בתער בין שלא בתער מיחייב. להכי כתב רחמנא זקנו דשמעינן מינה דתגלחת מצורע בתער ומכאן יש ללמוד דאסור להקיף צדעיו אף במספרים. ומיהו דוקא כשנטלן סמוך לאשו דהכי משמע לישנא מר במכות המשוה צדעיו לאחורי אזניו. [א] ובתוספתא נמי תניא חייב ב' א' לצדעיו כאן ואי' לצדעיו מכאן ואינו חייב עד שיקיפנו עור והיינו כעין תער יב הורגלו להניח צדעיו גלח: ור"א דאתי עשה ז ל"ת מנא ליה דראשו טריך לגלות מצורע ער. ומהיכן אתי ליה דחייה. מגדילים תעשה לך דאתי עשה דגדילים ודחי ל"ת דלא תלבש שעטנז וכו'

א. אולי צ"ל והא דתניא בתוספתא חייב שתים. וכ"ה בתוס' ד"ה השתא: